

Sygn. akt VI U 749/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 października 2015 r.

Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

Przewodnicząca:	SSO Monika Miller-Młyńska
Protokolant:	st. sekr. sądowy Katarzyna Herman

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 29 października 2015 r. w S.

sprawy M. K. (1)

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

o podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników

na skutek odwołania M. K. (1)

od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

z dnia 18 czerwca 2015 roku znak: PT-402- (...)

oddala odwołanie.

SSO Monika Miller-Młyńska

UZASADNIENIE

Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego decyzją z dnia 18 czerwca 2015r. stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników w zakresie ubezpieczeń: emerytalno-rentowego, wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego dla M. K. (1) od dnia 1 stycznia 2007 r. oraz ustanie obowiązku opłacania składek od tego dnia. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że w wyniku przeprowadzonego postępowania wyjaśniającego ustalił, że M. K. co najmniej od 2005 roku prowadził pozarolniczą działalność gospodarczą, a na pewno, że wznowił ją w roku 2007, nie informując o tym organu rentowego.

M. K. (1) odwołał się od powyższej decyzji, wnosząc o jej uchylenie i stwierdzenie, że podlega nadal ubezpieczeniu społecznemu rolników. Wskazał, że nie miał wiedzy o konieczności składania organowi rentowemu oświadczeń dotyczących prowadzenia działalności gospodarczej, gdyż nie został o tym poinformowany. Podkreślił także, że prowadzona działalność nigdy nie prowadziła głównego źródła jego utrzymania, gdyż utrzymywał się przede wszystkim z działalności rolniczej. Podniósł, że wysokość płaconego przez niego, w okresach gdy prowadził działalność, podatku dochodowego przeważnie nie przekraczała kryterium podatkowego określonego ustawą, a często była kilkukrotnie niższa.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie w całości, zwracając dodatkowo uwagę na fakt, iż ubezpieczony nie spełnił warunku trzyletniego podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników w chwili wznowienia prowadzenia działalności gospodarczej.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

M. K. (1) w dniu 2 lutego 2005 roku złożył w placówce terenowej KRUS w S. pisemne zgłoszenie do ubezpieczenia społecznego rolników. W zgłoszeniu tym wskazał, że prowadzi od 20 lipca 2004 roku w miejscowości B. w gminie M. działalność rolniczą i nie podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu (wskazał, że w okresie od 1 marca 1998r. do 9 stycznia 2005r. podlegał ubezpieczeniu w ZUS).

Decyzją z 16 lutego 2005r. Prezes KRUS stwierdził podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników i obowiązek opłacania składki na ubezpieczenie wypadkowe, chorobowe, macierzyńskiego oraz emerytalno-rentowe dla M. K. (1) od 10 stycznia 2005 roku.

Powyższą decyzję doręczono M. K. w dniu 25 lutego 2005r. razem z pouczeniem, w którym wskazano m.in., że „rolnik lub domownik, który podlega ubezpieczeniu w pełnym zakresie z mocy ustawy nieprzerwanie przez co najmniej 3 lata, rozpocznie prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej opodatkowanej zgodnie z przepisami o zryczałtowanym podatku dochodowym lub rozpocznie współpracę przy prowadzeniu takiej działalności, podlega nadal temu ubezpieczeniu jeśli nie jest pracownikiem i nie pozostaje w stosunku służbowym.” Wskazano ponadto, że „rolnik lub domownik, o którym mowa powyżej, podlega nadal ubezpieczeniu społecznemu rolników, jeżeli w terminie 14 dni od dnia rozpoczęcia prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej lub rozpoczęcia współpracy przy prowadzeniu tej działalności, złożył Kasie oświadczenie o kontynuowaniu tego ubezpieczenia oraz udokumentuje spełnienie warunków opodatkowania tej działalności w formie zryczałtowanego podatku dochodowego w terminie 7 dni od dnia otrzymania dokumentu ustalającego przez organ podatkowy tę formę opodatkowania. W przypadku zmiany formy opodatkowania prowadzonej działalności gospodarczej, rolnik jest zobowiązany informować Kasę o zaistniałej zmianie w terminie 14 dni.”

W dniu 4 lipca 2005 roku do właściwej placówki KRUS wpłynęło przesłane przez M. K. zaświadczenie Urzędu miasta stołecznego W. o dokonaniu w dniu 20 czerwca 2005 roku w ewidencji działalności gospodarczej wpisu o wykonywaniu przez M. K. działalności gospodarczej pod firmą (...). Datę rozpoczęcia wykonywania działalności gospodarczej określono na dzień 1 lipca 2005 roku.

W związku z powyższą decyzją z dnia 15 lipca 2005 roku Prezes KRUS stwierdził ustanie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego, macierzyńskiego oraz emerytalno-rentowego dla M. K., poczynając od 1 lipca 2005 roku. W uzasadnieniu tej decyzji wskazano, że ubezpieczony, rozpoczynając prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej w dniu 1 lipca 2005 roku, nie spełnił koniecznego warunku dalszego podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników, tj. warunku podlegania przez 3 lata temu ubezpieczeniu z mocy ustawy.

W dniu 15 września 2005 roku M. K. złożył w KRUS kolejne zgłoszenie do ubezpieczenia społecznego rolników, dołączając do niego dokumenty mające świadczyć o tym, że od 1 sierpnia 2005 roku zawiesił prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej. Złożył także pisemne oświadczenie, że nie jest nigdzie zatrudniony ani nie prowadzi działalności gospodarczej.

Decyzją z 16 września 2005r. Prezes KRUS stwierdził podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników i obowiązek opłacania składki na ubezpieczenie wypadkowe, chorobowe, macierzyńskiego oraz emerytalno-rentowe dla M. K. (1) od 1 sierpnia 2005 roku. Do decyzji załączono identyczne pouczenie co do wcześniejszej decyzji (z 16 lutego 2005 roku).

W kolejnych latach M. K. opłacał składki na ubezpieczenie społeczne rolników w KRUS (często nieterminowo) i nie dokonywał żadnych zgłoszeń, ani nie przekazywał organowi rentowemu żadnych informacji, w szczególności o tym, że prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą.

W dniu 8 października 2014 roku do placówki terenowej KRUS w S. wpłynął wniosek (...)1, z którego treści wynikało, że M. K. nieprzerwanie od 1 lipca 2005 roku prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą. Rolniczy organ rentowy wszczął w związku z powyższym postępowanie wyjaśniające, w toku którego ustalił, że M. K. (1) figuruje w ewidencji podatników prowadzonej przez Urząd Skarbowy W. M. i złożył w tym urzędzie zeznania podatkowe za lata 2005, 2007, 2008-2013, wykazując przychody z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej w latach 2005, 2007, 2008-2009 oraz 2012-2013. W niektórych z tych lat kwota należnego od M. K. podatku dochodowego za poprzedni rok podatkowy od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej przekraczała kwoty graniczne określone corocznie w przepisach art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

W dniu 31 października 2014 roku organ rentowy dokonał także wydruku z dostępnych internetowo danych z (...), z którego wynikało, że M. K. od 1 lipca 2005 roku prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą pod firmą H.G.B. Epoka”, przy czym przez cały ten czas działalność nie była formalnie zawieszana.

Dowody dokumenty w aktach KRUS dot. M. K..

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie okazało się pozbawione jakichkolwiek podstaw prawnych.

Stosownie do brzmienia przepisu art. 5a ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników w brzmieniu obowiązującym w dniu 1 lipca 2005 r., tj. w dniu zarejestrowania przez ubezpieczonego pozarolniczej działalności gospodarczej, rolnik lub domownik, który podlega ubezpieczeniu w pełnym zakresie z mocy ustawy nieprzerwanie przez co najmniej 3 lata (podkreślenie własne), rozpocznie prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej opodatkowanej zgodnie z przepisami o zryczałtowanym podatku dochodowym lub rozpocznie współpracę przy prowadzeniu tej działalności, podlega nadal temu ubezpieczeniu, jeżeli nie jest pracownikiem i nie pozostaje w stosunku służbowym.

Ustawą z dnia 1 lipca 2005 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 150, poz. 1248) zmieniono art. 5a. Zmianie uległy przepisy dotyczące ubezpieczenia rolników lub domowników w razie rozpoczęcia przez nich prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej lub rozpoczęcia współpracy przy prowadzeniu takiej działalności. Nowelizacja ta weszła w życie od 24 sierpnia 2005 r. W znowelizowanym art. 5a ust. 1 wskazano, że rolnik lub domownik, który podlegając ubezpieczeniu w pełnym zakresie z mocy ustawy nieprzerwanie przez co najmniej 3 lata, rozpocznie jedną z wyżej wymienionych działalności, może podlegać temu ubezpieczeniu w dalszym ciągu, jeżeli spełnia jednocześnie następujące warunki:

- 1) w terminie 14 dni od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności lub współpracy przy niej złoży w Kasie oświadczenie o kontynuowaniu ubezpieczenia;
- 2) równocześnie prowadzi działalność rolniczą lub stale pracuje w gospodarstwie rolnym o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych, lub w dziale specjalnym,
- 3) nie jest pracownikiem i nie pozostaje w stosunku służbowym,
- 4) nie ma ustalonego prawa do emerytury lub renty albo do świadczeń z ubezpieczeń społecznych,
- 5) kwota należnego podatku dochodowego za poprzedni rok podatkowy od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej nie przekracza kwoty 2528 zł. (podkreślenie własne)

W ust. 5 wskazano, że niezachowanie terminu do złożenia oświadczenia powoduje ustanie ubezpieczenia z końcem kwartału, w którym rolnik lub domownik rozpoczął wykonywanie pozarolniczej działalności gospodarczej lub współpracę przy prowadzeniu tej działalności. Termin ten podlega przywróceniu, jeżeli rolnik lub domownik udowodni, że niezachowanie terminu nastąpiło wskutek zdarzeń losowych.

Jak wynika z dokumentów zgromadzonych w aktach KRUS, w tym także z korzystających z domniemania prawdziwości wydruków z (...) (domniemania tego ubezpieczony nie obalił), M. K. (1) rozpoczął prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej z dniem 1 lipca 2005 roku. Oznacza to, że skoro ubezpieczeniem społecznym rolników został objęty ledwie pół roku wcześniej, bo od 10 stycznia 2005 roku, to nie spełnił najbardziej podstawowego warunku do kontynuowania podleganiu wyłącznie ubezpieczeniu społecznemu rolników. Warunkiem tym jest bowiem to, aby w dacie rozpoczęcia działalności pozarolniczej podlegać ubezpieczeniom społecznym rolników nieprzerwanie od trzech lat. Już z tego więc powodu odwołanie M. K. musiało zostać oddalone.

Niezależnie od tego trzeba zauważyć, że ubezpieczenie społeczne w systemie powszechnym wyprzedza ubezpieczenie społeczne rolników (art. 7 i 16 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników). Wyjątek wprowadzono w 1997 r. tylko dla działalności gospodarczej i nadal jest on aktualny, tyle tylko, że w znacznie okrojonym zakresie. Poprzednio, po co najmniej roku ubezpieczenia w KRUS, rolnik mógł podjąć działalność gospodarczą i nadal podlegać ubezpieczeniu społecznemu rolników (art. 5a). Z czasem uznano, że niepożądaną sytuacją jest to, iż w ubezpieczeniu społecznym rolników opartym na małych składkach i dotacji państwowej pozostawali przedsiębiorcy prowadzący niemałe firmy. Nowa regulacja ograniczyła ten krąg podmiotowy zasadniczo ze względu na wydłużenie okresu podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników z roku do trzech lat i ze względu na maksymalną wysokość podatku uzyskiwanego z pozarolniczej działalności gospodarczej, sprawdzaną co roku jako warunek pozostania w ubezpieczeniu społecznym rolników (art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników). Nowy warunek polega też na konieczności złożenia oświadczenia o kontynuowaniu ubezpieczenia społecznego rolników w terminie 14 dni od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności gospodarczej.

Jak wskazano w – usuwającej istniejące wcześniej poważne rozbieżności w orzecznictwie – uchwale 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 września 2015r., sygn. akt III UZP 1/15, „prowadzący pozarolniczą działalność gospodarczą rolnicy jako przedsiębiorcy nie mogą być nieświadomi powszechnego obowiązku podatkowego. Odpowiednio koreluje z tym obowiązek zawiadamiania KRUS o wielkości podatku w roku poprzednim, jako przesłanki zachowania ubezpieczenia rolniczego. Osłabia to tezę, że stan świadomości rolników prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą nie jest wystarczający i dlatego ustanie ubezpieczenia społecznego rolników warunkować ma indywidualne pouczenie rolników przez organ rentowy o obowiązku złożenia w terminie zaświadczenia właściwego organu podatkowego o wysokości podatku. Wszak nowe regulacje ustaw z 2004 r. i z 2005 r. zostały zauważone medialnie i od razu wywoływały też skargi do Trybunału Konstytucyjnego, dlatego nie można twierdzić, że nie były znane. Trudno więc akceptować tezę, że dopóki rolnik nie zostanie indywidualnie pouczony, dopóty nie jest świadomy obowiązku złożenia zaświadczenia o podatku. Nie twierdzi się, że przepisy nowych regulacji są niezrozumiałe gramatycznie (literalnie) albo jurydycznie. Tym samym należy przyjąć, że najważniejszym obszarem w zakresie rozważanego problemu jest ocena okoliczności powodujących ustanie ex lege ubezpieczenia społecznego rolników, z dniem, do którego rolnik obowiązany był złożyć w KRUS zaświadczenie lub oświadczenie, że nie została przekroczona kwota podatku dochodowego (obecnie do 31 maja każdego roku podatkowego). Badanie takie ma swe roczne cykle, przy czym z regulacji wynikałoby, że KRUS może poprzestać na zaświadczeniu właściwego organu podatkowego. Nie zmienia to oceny, że przyczyną materialną ustania ubezpieczenia społecznego rolników jest kwota podatku z pozarolniczej działalności gospodarczej, wyższa niż kwota określona w ustawie. To jest główny (ustawowy) materialny warunek pozostania w ubezpieczeniu rolniczym. Ustanie z tej przyczyny ubezpieczenia rolniczego wyklucza do niego powrót, chyba że zainteresowany nie będzie prowadził dalej pozarolniczej działalności gospodarczej. Wówczas otwiera się jednak 3-letnia karencja na ponowną możliwość prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej i pozostawania w ubezpieczeniu społecznym rolników.”

Dalej Sąd Najwyższy zauważył, że „w samej ustawie zapisany jest obowiązek ubezpieczonego rolnika złożenia w terminie zaświadczenia właściwego organu podatkowego o wysokości należnego podatku dochodowego od prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej oraz skutek ustania ubezpieczenia społecznego rolników w przypadku niewykonania obowiązku. (...) W systemie źródeł prawa powszechnego obowiązywanie ustawy nie zależy od indywidualnego poinformowania adresata o wejściu jej w życie czy o jej zmianie ani o treści nowych obowiązków z niej wynikających. Nie przewidują tego zasady techniki prawodawczej (rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z 20

czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” – Dz.U. z 2002 r. Nr 100, poz. 908). Byłby to wyjątek, który musiałby być również w taki sposób wyrażony i sformułowany. Nawet w skrajnej sytuacji może się zdarzyć, że przepis nie jest zrozumiały i wymaga wykładni najwyższej instancji sądowej, co nie oznacza, że przepis nie obowiązuje.”

Sąd Najwyższy zauważył również, że „regulację z art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników można uznać za całościowo zamkniętą co do warunków ustania ubezpieczenia społecznego rolników. Nie ma w niej warunku pouczenia ubezpieczonego o obowiązku złożenia zaświadczenia o wysokości podatku jako przesłanki skutku z art. 5a ust. 6 tej ustawy. Jeżeli od indywidualnego pouczenia miałyby zależeć regulacja materialnoprawna z art. 5a ust. 6, to i obowiązek pouczenia jako warunek (sine qua non) powinien mieć wyraźne źródło w prawie materialnym. Tam gdzie ustawodawca zastrzega pouczenie ubezpieczonego, tam też je wyraźnie określa (art. 39a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników; art. 138 ustawy o emeryturach i rentach z FUS) i tylko w takim zakresie jego brak może rodzić skutki prawne. Ustawodawca odróżnia też pouczenie od poinformowania.”

Odnosząc powyższe do realiów niniejszej sprawy trzeba więc z całą stanowczością przypomnieć, że M. K. (1) nie spełnił żadnej przesłanki koniecznej do podlegania po dniu 1 lipca 2005 roku nadal ubezpieczeniu społecznemu rolników. Po pierwsze, jak już wcześniej wyjaśniono, prowadzenie tej działalności rozpoczął szybciej niż przed upływem trzech lat od rozpoczęcia podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników. Po drugie, wysokość należnego od niego w poszczególnych latach (choć istotnie, nie we wszystkich) podatku dochodowego w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą była znacznie wyższa niż maksymalne przewidziane ustawą kwoty graniczne. Po trzecie, M. K. (1) nie tylko, że nie składał w KRUS co roku, w terminie do 31 maja, jakichkolwiek oświadczeń na temat prowadzonej działalności pozarolniczej, ale i zataił przed rolniczym organem rentowym fakt jej prowadzenia.

Odwołanie ubezpieczonego podlegało więc w tej sytuacji oddaleniu, o czym orzeczono na podstawie przepisu art. 477¹⁴ § 2 k.p.c.

Na zakończenie, mając na uwadze argumentację ubezpieczonego zawartą w złożonej apelacji wprost, trzeba jeszcze zauważyć, że zgodnie z treścią przepisu art. 299 Kodeksu postępowania cywilnego dowód z przesłuchania stron ma w procesie cywilnym charakter fakultatywny. Sąd może bowiem (a nie musi) dopuścić ten dowód wówczas, jeżeli po wyczerpaniu środków dowodowych lub w ich braku pozostały niewyjaśnione fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy. W niniejszej sprawie wszystkie istotne w sprawie okoliczności zostały zdaniem sądu w pełni wyjaśnione przy pomocy dowodów z dokumentów, wobec czego złożenie przez M. K. zeznań uznano za zbędne. Na marginesie już tylko można zauważyć, że ubezpieczony został prawidłowo zawiadomiony o rozprawie, przy czym do przesłanego zawiadomienia sąd nie dołączał żadnej informacji na temat tego, że odbędzie się jeszcze jedna lub więcej rozpraw. Adnotacji, że stawienie M. K. na rozprawie nie jest obowiązkowe nie można było w tym kontekście odczytywać inaczej jak tylko tak, że to do wyłącznej decyzji odwołującego należało to czy stawi się tego dnia w sądzie, czy też nie. Gdyby zaś istotnie zaistniała tego dnia jakaś istotna przeszkoda w stawieniu się w sądzie (art. 214 § 1 k.p.c.), ubezpieczony miał obowiązek o niej sąd powiadomić. Żadna taka informacja nie została jednak sądowi przekazana.

SSO Monika Miller-Młyńska

(...)

1. (...)

2. (...)

SSO Monika Miller-Młyńska